

Kieli-ideologian käsite ja käytäntö 2020-luvun kotimaisessa kielentutkimuksessa

Järjestäjät:

Lotta Aarikka, Itä-Suomen yliopisto, Turun yliopisto

Mia Halonen, Jyväskylän yliopisto

Heidi Niemelä, Oulun yliopisto

Kommentaattori:

Anne Mäntynen, Helsingin yliopisto

Kieli-ideologioita käsittelevä tutkimus kysyy esimerkiksi, mitä ihmiset ajattelevat kielestä ja millaisia uskomuksia, käsityksiä ja arvostuksia he kieleen tai niitä puhuviin ihmisiin liittävät (Mäntynen ym. 2012; Määttä & Pietikäinen 2014). Kieli-ideologioihin liittyvän tutkimuksen teoreettisena kehittäjänä pidetään Michael Silversteinia (1979), ja alan juuret ovat siten erityisesti lingvistiksessä antropologiassa. Toisaalta kielen ja ideologian sekä ideologian ja diskurssin suhde on (kriittisen) diskurssitutkimuksen keskiössä (esim. Määttä & Hall 2022).

Kieli-ideologioiden tutkimus on siirtynyt monilla eri kielitieteen aloilla marginaalista huomion kohteeksi (esim. Kroskrity 2010), ja edellä mainittujen alojen lisäksi sosiolingvistiikan ja kansanlingvistiikan kysymyksenasettelut käsittelevät usein kieli-ideologiaa. Erityisesti viimeisen vuosikymmenen aikana on tehty paljon kotimaista tutkimusta, jossa operoidaan kieli-ideologioiden käsitteellä (esim. Aarikka 2023, Niemelä 2023, 2025; Puranen 2024).

Työpajaamme on inspiroinut Halosen ja Mäntysen (2024) Kielitieteen päivien esitelmä, jossa käsitettä lähdettiin pohtimaan. Tavoitteenamme on saattaa kieli-ideologioiden tutkijoita yhteen keskustelemaan kieli-ideologioiden käsitteestä ja käytännöstä eli teoriasta ja sen sovelluksista. Työpajaan voi tarjota esitelmiä, jotka käsittelevät yhtä tai useampia seuraavista kysymyksistä:

- Mikä on yleisesti ideologioiden, kieleen liittyvien ideologioiden ja kieli-ideologioiden ero ja/tai välinen suhde?
- Miten kieli-ideologian käsite suhteutuu sen lähikäsitteisiin kuten kielikäsite, kieliasenne, kielipolitiikat ja diskurssi?
- Miten erilaiset traditiot kuten kriittinen diskurssintutkimus ja lingvistinen antropologia ovat vaikuttaneet suomalaisen kieli-ideologioiden tutkimukseen?
- Missä kieli-ideologia sijaitsee? Kenellä tai millä kieli-ideologia on (esim. yksilöllä, ihmisryhmällä, puheyhteisöllä, instituutiolla, yhteiskunnalla)?
- Millaisia kieli-ideoita on olemassa?
- Ovatko kieli-ideologiat staattisia (jossain määrin pysyviä) vai dynaamisia (jatkuva liikkeessä oleva prosessi)?

Työpajan pohjalta on tarkoitus ainakin laatia kieli-ideologian sekä mahdollisesti sen lähikäsitteiden määritelmiä Tieteen termipankkiin.

Lähteet

AARIKKA, LOTTA 2023: Murre ja sen tutkimus. Näkökulmia fennistisen murteentutkimuksen historiaan ja kieli-ideologiaan 1871–2017. Turku: Turun yliopisto

KROSKRITY, PAUL 2010: Language Ideologies. – Jan-Ola Östman, Jef Verschueren, Jan Blommaert, Chris Butcaen (toim.) Handbook of pragmatics online, s. 1–24. Amsterdam: John Benjamins.

MÄNTYNEN, ANNE – HALONEN, MIA – PIETIKÄINEN, SARI – SOLIN, ANNA 2012: Kieliideologioiden teoriaa ja käytäntöä. – Virittäjä 116 (3), s. 325–348.

NIEMELÄ, HEIDI 2023: Silence and Question Marks in Drawings of Interactional Encounters. – Maria Frick, Tiina Räisänen ja Jussi Ylikoski (toim.), Language Contacts and Discourses in the Far North, Arctic Encounters s. 229–261. Palgrave Macmillan.
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-42979-8_8

NIEMELÄ, HEIDI 2025: Language Ideologies in Primary School Pupils' Drawings of the Finnish Language. In Paula Kalaja ja Sílvia Melo-Pfeifer (toim.), Visualising Language Students and Teachers as Multilinguals - Advancing Social Justice in Education s. 107–134. Multilingual Matters. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.21832/9781800412101-008/html>

HALONEN, MIA - MÄNTYNEN, ANNE 2024: Kieli-ideologia revisited – kieli-ideologian käsite kielentutkimuksen kentällä. Julkaisematon suullinen esitelmä, Kielitieteen päivät 2024, Jyväskylä.

MÄÄTTÄ, SIMO - HALL, MARIKA K. 2022 (toim.): Mapping ideology in discourse studies. De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9781501513602>

MÄÄTTÄ, SIMO - PIETIKÄINEN, SARI 2014: Ideology. – Jan-Ola Östman, Jef Verschueren, Jan Blommaert, Chris Butcaen (toim.) Handbook of pragmatics online. Amsterdam: John Benjamins.

PURANEN, PAULIINA, 2024: Connecting chronotopes and language ideologies: Educator views on migrants' majority language use in vocational education. Linguistics and Education 80. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2024.101286>

SILVERSTEIN, MICHAEL 1979: Language Structure and Linguistic Ideology. – Paul Clyne, William Hanks & Carol Hofbauer (toim.) The Elements, s. 193–248. Chicago: Chicago Linguistic Society.